

L+T
LİTERATÜRK
academia

VOL.2

YENİ MEDYA ÜZERİNE...

YENİ İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ

EDİTÖR: MÜGE DEMİR

Yeni Medya Üzerine Vol.2

LİTERATÜR
A C A D E M İ A
© 2014 71
İnceleme – Araştırma 64

Bu kitap ve kitabın özgün özellikleri tamamen Nüve Kültür Merkezi'ne aittir. Hiçbir şekilde taklit edilemez. Yayınımın izni olmadan kısmen ya da tamamen kopyalanamaz, çoğaltılamaz. Nüve Kültür Merkezi hukuki sorumluluk ve takibat hakkını saklı tutar.

Derlemeyi oluşturan eserlerin, içerik, ileri sürülen görüşler, kaynak gösterimi, aktarımı vb. her türlü sorumluluğu tamamen yazarlarına aittir.

Eylül 2014

Editörler: Şükri BALCI – Mete KAZAZ – Salih TIRYAKI
Genel Yayın Yönetmeni: İsmail ÇALIŞKAN

ISBN 978-605-337-038-3

T.C.

Kültür ve Turizm Bakanlığı
Yayıncı Sertifika No: 16195

Kapak Tasarımı: NKM Medya

Baskı Öncesi Hazırlık: Mehmet ATEŞ
meh_ates@hotmail.com

Baskı & Cilt: İpek Ofset

Yeni Malbaacılar-Sitesi Hacı Bayram Cad. No. 7/D Karatay/KONYA
KTB S.No: 12530 - Basım Tarihi: EYLÜL 2014

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

- Cataloging in Publication Data (CIP) -

DEMİR, Müge

Yeni Medya Üzerine Vol.2

ANAHTAR KAVRAMLAR

- key concepts -

1. Yeni Medya (New Media), 2. İletişim (Communication),
3. Sosyal Medya (Social Media), 4. İnternet (Internet)

LİTERATÜR
A C A D E M İ A
"Nüve Kültür Merkezi kuruluşudur."

nuvekultur.com
nuve@nuvekultur.com
romantikkitap@gmail.com

M. Muzafer Cad. Rampahı Çarşı Altı Kat No: 35-36-41

Meram / KONYA Tel: 0.332.352 23 03 Fax: 0.332.342 42 96

Atıf Mah. Himaye-i Etfal Sok. Aydoğmuş Han Nu. 7/G
Çağaloğlu / İSTANBUL Telefaks 0.212.511 37 86

Yeni Medya Üzerine Vol.2

Editör-Derleyen:

Yrd. Doç. Dr. Müge DEMİR

nu almıştır. 2014 yılında Gaziantep Üniversitesi İletişim Fakültesi'ne öğretim üyesi olarak atanan Ustakara, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümünün Bölüm Başkanı olarak görevini sürdürmektedir. Yazarın akademik ilgi alanları; halkla ilişkiler kuramları, kitle iletişim kuramları ve kamusal alan üzerinde yoğunlaşmaktadır.

— ❁ —

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	13
ÖNSÖZ.....	15
❁ ❁ ❁	
Yeni Medya ve Yeni Zanaatkarlık: Tarihsel Bir Değerlendirme (Nazım Alioğlu).....	23
❁ ❁ ❁	
Sosyal Medyaya Genel Bir Bakış (Fuat Alımbaş).....	45
❁ ❁ ❁	
Sosyal Medyanın Toplumsal Eylemleri Yönlendirmesi: Soma Maden Kazası Örneği (Mustafa Aydemir).....	63
❁ ❁ ❁	
Yöndeşme ve Gazetecilik (Adem Ayten).....	93
❁ ❁ ❁	
Bir Kuşak/Zihniyet Çatışması Bağlamında Geleneksel Medya-Yeni Medya Gerilimi ve Gazetecilik Eğitimi (Yurdağül Beziçan Arar).....	121
❁ ❁ ❁	
Yeni Medya Çağında Haberciliğin Dönüşümü: Yurttaş Gazeteciliği Bağlamında Hiper Yerel Gazetecilik (Gürsoy Değirmencioglu).....	147
❁ ❁ ❁	

Sosyal Medyada Reklam Kullanımı (Uğur Güntüz - Nilüfer Pembecioğlu).....	163
❁ ❁ ❁	
Dünya'da ve Türkiye'de İnternet Yasası Düzenlemeleri: 5651 Sayılı Yasadaki Son Değişikliklere Bakış (Berrin Kalsın)	185
❁ ❁ ❁	
Sosyal Medya Kullanıcısının Sanal ve Gerçek Hayattaki Protestolara Katılma Durumlarının Karşılaştırılması ve Sanal Protestoların Kullanıcı Algısı Bakımından Etkililiği (Ece Karadoğan Doruk-Duygu Çavdar-Meryem Okumus)	213
❁ ❁ ❁	
Yeni İletişim Ortamları ve Yerel Yönetimlerde Şeffaflık (İhsan Karlı)	243
❁ ❁ ❁	
Sosyal Medya-TV Etkileşimi Bağlamında Twitter Bazlı Reytting Ölçümlenmesi (Ali Murat Kırtık)	271
❁ ❁ ❁	
Selfie'nin Gösterdikleri: Öz'ü Çeken Kendi'nin Başına Gelenler (Özlem Öğuzhan)	311
❁ ❁ ❁	
Markaların Yeni Gözetim Araçları: Halkla İlişkiler Fonksiyonelliğinde Sosyal Ağlar (Fuat Ustaakara)	333

ÖNSÖZ

Geçtiğimiz yıl düzenlediğimiz “Yeni Medya Üzerine...” derleme kitabımızda yeni medya ortamı, mevcut teorik ve ampirik araştırmalardan farklı olarak sanat, moda, hukuk gibi çok geniş bir yelpazede ele alınmıştı. Yeni medya ile ilgili yapılacak çalışmalar için temel oluşturup, literatürdeki boşluğu tamamlamasını amaçladığımız derlememiz, yeni medya ortamı ile ilgilenen gerek akademisyenler gerek kamu ve özel sektörde eğitim alan öğrenci araştırmaları gerekse kamu ve özel sektörde yer alan kuruluşlara konu ile ilgili kavramsal bir zemin oluşturdu.

Bir önceki derlememizde de sözünü ettiğimiz gibi kitabımızın adında yer alan üç nokta yeni medya ortamına dair söylenecek çok söz, yapılacak çok sayıda araştırma bulunduğunu gösteriyordu. Kitabımızın içerisinde bulunan on dört farklı çalışma ele alındığında halen yeni medya ile ilgili eklenmesi gereken kuramsal ya da ampirik çalışmaların olduğunu ortaya koydu.

Bu yıl ikinci kez düzenlediğimiz derlememizde, sosyal medyanın toplumsal eylemlere etkisinden, yöndeşen gazeteciliğe; yeni medya çağında dönmüşen yurttaş gazeteciliğinden, sosyal ağlar aracılığıyla çevremizi saran reklamlara; son yıllarda büyük tartışma konusu olan internet yasası ve düzenlemelerinden, sosyal medyada gerçekleşen protesto ve etkileri ile kullanıcıların bu protestolara katılma durumlarının analizlerine; televizyonun en büyük rakibi haline gelen sosyal medyanın reyting ölçümleme-

**SOSYAL MEDYA KULLANICILARININ SANAL VE
GERÇEK HAYATTAKİ PROTESTOLARA KATILMA
DURUMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI VE SANAL
PROTESTOLARIN KULLANICI ALGISI
BAKIMINDAN ETKİLİLİĞİ**

*Ece KARADOĞAN DORUK¹
Duygu ÇAVDAR²
Merjem OKUMUŞ³*

Giriş

Sosyal medya zaman ve mekân sınırlaması olmayan, internet tabanlı bir iletişim sistemidir. İnsanların hikayelerini ve tecrübelerini videolar, görseller ve diğer çeşitli teknolojik unsurlar vasıtasıyla paylaştığı sosyal, sosyalin ötesinde sanal paylaşma ve tartışma ortamıdır. İnsanlar sosyal medya vasıtasıyla kurumlarını, ürünlerini, çalışmalarını tanıtmaya, yeni arkadaşlık ilişkileri kurmaya, birliktelikler-gruplar oluşturarak düşüncelerini toplu olarak duyurma fırsatı elde etmektedirler. Ancak sosyal medyadaki bu tür faaliyetlerin günümüzde oldukça sık ve yoğun olarak gerçekleştirilmesi gerçek hayat ile sanal hayatın iç içe geçmesine neden olmakta ve sanal olan ile gerçek olan arasındaki ince çizginin ayırt edilmesini bireylerin algısında güçleş-

- ¹ Doç.Dr., İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi, ecekaradogan@yahoo.com
- ² Yazar, Kültür Mafyası, duygu_cvdar@hotmail.com
- ³ Arş.Gör., Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, okumus-meryem@hotmail.com

tirmektedir. Sanal uzamda farklı bir algı ve işleyişe sahip olan zaman ve mekan gibi kavramların anlamlarının gerçek uzama taşınması sonucunda bireylerin algularında oluşan karışıklık, eylemlerine de yansımaktadır. Sanal ortamda kullanıcı kimlikleri ön planda olan bireyler gerçek hayatta hak verdikleri ya da sorunlu buldukları konulara karşı olan tepkilerini sanal ortamda görünür kıldıklarında konuyla ilişkin olan toplumsal yükümlülüklerini yerine getirmiş olduklarını düşünmektedirler.

Toplumsal yaşam, bireyin kendi içinde barındırdığı tutumlar, güdüler ve sosyal çevresiyle girdiği uyuma davranışları ve sosyal kimliğiyle bir bütünlük oluşturur. Toplumsal yaşamın bireye kattıkları ve bireyin çevresine katkıları sanal ortamlarda da benzer karşılıklar bulmaktadır.

1. Tutum ve Tutum Değişmesi

Tutum bireyler arasında yer alan süreçlerden biridir. Tutumlarımız, kültürümüz ve bunun bir uzantısı olarak ele alabileceğimiz deneyimlerimiz sonucunda oluşmaktadır.

Tutumlar belirli bir nesne, fikir ya da kişiye yönelik olarak, bilişsel ve duygusal öğeleri olan ve davranışları biçimlendiren eğilimlerdir. Bilişsel öge tutum nesnesine yönelik düşüncelerden oluşur. Duygusal öge ise bu düşüncelere bağlı duygulara ilişkindir. Davranışsal eğilim ise belirli bir biçimde tepki göstermeye hazırlıktır. Kişi gelişimi sırasında temasta bulunduğu diğer kişilerle, durumlarla ya da gruplarla ilişkili olarak tutumlar oluşur. Bir kez oluştuktan sonra, bu tutumlar, kişinin bu ya da benzer durumlara, kişi ya da gruplara karakteristik bir biçimde tepki göstermesine yol açarlar (Kaypakoglu, 2006:133-134).

Tutumlar oldukça organize olmuş, uzun süreli duygu, inanç ve davranış eğilimleridir. Bu eğilimler diğer insanları, grupları, fikirleri, ülkenin diğer yörelerini ya da nesnelere konu edinir

(Cüceloğlu, 2006:521). Tutumlar uzun süreli oldukları zaman tutum olarak değerlendirilmeleri gerekmektedir.

Tutum değişikliği kişinin belli bir konudaki görüşünün değişmesi demektir. Tutum karakteristik bir davranış tarzında (sözel veya sözel olmayan) açığa çıkar. Belirli bir soruna ya da konuya ilişkin olarak belirli bir tutumu olan ve başkalarını bu tutuma inandırmaya çalışan bir iletişimci ya da kaynağın bulunması gerekmektedir. Kaynak, amacını gerçekleştirme için yani tutumun doğru olduğuna insanları inandırabilmek ve tutumlarını kendisininki doğrultusunda değiştirmelerini sağlayabilmek için bir mesaj hazırlar. Bu mesaj belirli bir ortamda sunulur. Bu üç unsur (kaynak, mesaj ve ortam) tutum değiştirme girişimi oluşturmaktadır (Kaypakoglu, 2006:141).

Sosyal medyada bireyler var olan tutumlarını yansıtmaya başlarına sahip olabildiği gibi, diğer kullanıcılardan etkilenecek de yeni tutumlar oluşturabilmekte ve tutumlarını değiştirebilmektedirler.

2. Gütülenme

Güdü (motivasyon); istekleri, arzuları, gereksinimleri, dürtüleri ve ilgileri kapsayan genel bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Açlık, susuzluk, cinsellik gibi fizyolojik kökenli güdülere dürtü (drive) adı verilir. İnsanlara özgü başarıma isteği gibi yüksek dürtüleme de gereksinime (ihtiyaç) denmektedir. Güdüler organizmayı uyarır ve faaliyete geçirir, organizmanın davranışını belirli bir amaca doğru yöneltir. Organizmanın davranışında bu iki özellik göziendiği zaman organizmanın güdülenmiş olduğunu söyleyebiliriz (Cüceloğlu, 2006: 229-230).

Sosyal medya kullanıcılarının Facebook ortamında gerçekleştirdiği eylemler, protestolar karmaşık insan güdülerinin altında değerlendirilmesi gereken hususlardır. İnsanlar bu tür ey-

lemeleri başarı sağlama, sosyal kabul görme, bağımlılık, güçlü olma, uyma, belirginlik, yardım etme, düzenlilik, oyun, saygı görme gereksinimlerini karşılamak arzusu altında gerçekleştirilmebilmektedirler.

3. Uyma

Toplumsal etki sonucu meydana gelen uyma davranışı, kişilerin benzerliğini, dolayısıyla da toplumsal davranış düzenliliğini (standartını) oluşturur. Toplumsal davranışın düzenli olması bireylerin birbirlerinin davranışlarını önceden tahmin ederek, kendi davranışlarını ayarlayabilmeleri anlamına gelmektedir. Bu durum sosyal etkileşimin çatışmasız ve uyumlu olmasına olanak vermektedir (Kağıtçıbaşı, 2009:68).

Uyma davranışının nedenleri arasında ikili bir ayırım yapılabılır: kuralsal etki ve bilgisel etki. Kuralsal etkide dışlanmamak için toplulukla birlikte hareket etmek ve onların onayını kazanmak söz konusudur. Günlük yaşamda insanlar sürekli farklı davranışları dışlama eğilimi gösterirler. Dışlanmak ise acı vericidir, grup normlarına aykırı davranmanın duygusal bir karşılığı vardır. Diğer yandan gerçek belirsiz olduğu zaman diğer insanların ilgi kaynağı konumuna gelmektedir. Böylece insanlar diğerlerinin düşünce ve davranışlarına uyma gösterirler (Kaypakoğlu, 2006:153).

Facebook gibi sosyal medya ortamları, kişileri uyma davranışına yönlendiren, çağrıda bulunan imkanlar sunmaktadır. Gerçek hayatta kişi daha çok uyma davranışı gösteren taraf olurken, sanal hayatta uyma davranışını başlatan (davet gönderen) taraf olabilmektedir. Örneğin, gerçek hayatta birey "topluya imza" imza atan kişi iken, sanal ortamda protesto grubunu kuran kişi olabilmektedir.

4. Sosyal Kimlik

Sosyal kimlik, bireyin, ilgili grubun üyeliğine duygusal bir önem ve değer atfının eşlik ettiği belirli sosyal gruplara ait olma bilgisidir. Sosyal kimlik, kişinin kim olduğunu tanımlamakta bunun kişi için ne ifade ettiğini ve ne kadar değerli olduğunu da anlatmaktadır. Sosyal kimliklerimiz sadece kim olduğumuzla sınırlanmaz, belirli bir durumda nasıl davranmamız gerektiğini de söylemektedir. Sosyal kimlik, hem bilişsel bir süreç olarak sosyal kategorizasyonun hem de kendimizi koyduğumuz ve koymadığımız kategoriye ait duygularımızı kapsamaktadır. Bu nedenle üyesi olunan kategorinin olumlu olarak algılanması gerekir ki, birey kendi benlik-değerini ve benlik-saygısını kazanabilsin ya da koruyabilsin. Sosyal kimlik yaklaşımına göre bireyler olumlu sosyal kimlikler edinmek ya da var olanı koruyabilmek yönünde güdülenmektedirler. Sosyal değişime sosyal kimlik kuramı bağlamında alt statüdeki grubun kolektif biçimde üst statüye geçmesini ifade etmektedir (Kirel, Kayaoğlu, Gökdağ, 2010:206-207).

Sosyal değişime alt statüdeki grubun üyeliğinden, üst statüye geçmek olarak değerlendirildiğine göre, bu değişimin gerçek hayatta yaşanması oldukça güçken ve zaman alırken, sanal hayatta paylaşımlarla ve aktivitelerle karşılığını bulması daha kolaydır.

Bireylerin tutumları, güdüleri, uyma davranışları, sosyal kimlikleri, çalışma konumunu oluşturan, bireylerin gerçek ve sanal ortamda tutum ve düşüncelerini ifade etme şekli olarak tercih ettikleri protesto ve protesto şekillerinde kendini göstermektedir.

5. Sosyal Medya

Yeni medya ya da sosyal medya internetin kullanımına girmesinin ardından gelişmeye başladı. Önceleri elektronik posta (e-

posta) iletişimi düzeyinde başlayan süreç son birkaç yıl içerisinde hızla ilerleyerek MSN, GTalk, Facebook, MySpace, Twitter gibi sanal iletişim ortamlarıyla yaşamımıza girmiştir (Güngör, 2011:312).

İnternet kullanıcılarının birbirleriyle tanışması, irtibata geçmesi, içerik paylaşımında bulunması, tartışma ortamı oluşturması ve ortak ilgi alanlarındaki kişilerin bir araya gelebileceği gruplar oluşturulması amacıyla kurulan internet siteleri "sosyal ağlar" olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde oldukça popüler olan "Facebook" buna bir örnektir (<http://www.kurumsalhaberler.com>).

Sosyal medya bireylerin birbirleriyle yaptıkları paylaşımlar sonucu oluşmaktadır. Anlık mesaj ve görsel paylaşma programları, forumlar, sohbet siteleri, sosyal ağlar, bloglar vb uygulamalar sayesinde kullanıcılar anlık olarak istedikleri bilgiye ve kişiye ulaşma şansına sahip olmaktadır.

Web2.0'ın kullanılmaya başlanmasıyla birlikte kullanıcı tabanlı sosyal medya, kitleleri ve insanları bir araya getirmekte ve aralarında senkron (eş zamanlı: Messenger) ve asenkron (eş zamanlı olmayan: e-mail) olarak etkileşim sağlamaktadır. Bununla birlikte kullanıcılar sosyal ağlar sayesinde paylaşılan bilginin içeriğine katkıda bulunarak etkileşimi arttırmaktadır.

İnsanlara duygu, düşünce ve eserlerini paylaşma imkanı veren sosyal ağlar (Facebook, Twitter vb.) kişinin toplumsal konular üzerinden yorum yapabileceği ve tepkilerini dile getirme olanağı da sağlamaktadır.

Bu yeni sanal ortamlarla bir yandan yeni bir iletişim biçimi gelişirken, diğer yandan da insanlar için sanal da olsa yeni sosyal alanlar açılmıştır (Güngör, 2011:312). Gündelik yaşamda kişilerin katıldıkları protesto gibi sosyal eylemlerin benzerleri sanal ortamlarda yaşanır olmaktadır.

Web 2.0'ın kullanıcı hizmetine sunulmasıyla birlikte, tek yönlü bilgi paylaşımından, çift taraflı ve eş zamanlı bilgi paylaşımına ulaşılmasını sağlayan medya sistemidir. Web 1.0, insanların interneti sadece bir kitap okuyucusu gibi kullanabildiği bir sistemdi. Web 2.0 ise; insanların okuyucu olmaktan çok sunulan içeriğe de üretim yaparak katkıda bulunduğu sistemdir. Örneğin; haber sayfalarında okuyucuların haberler hakkında yorumlar yazabilmesi, bloglarda yayınlanan yazılarla ilgili yorumlar yaparak tartışma ortamları oluşturabilmesi gibi. Aynı zamanda son yıllarda ortaya çıkan ve giderek yaygınlaşan yurtdışı gazetecilik kavramı ile insanlar kendi imkanları ile amatör olarak görüntüledikleri haber değerindeki olayları kişisel sayfalarında paylaşarak internet ortamına dahil olmakta ve içeriğe katkıda bulunmaktadırlar. Web 2.0'ın en önemli özelliği senkronize olabilmesidir. Msn, Google talk vb. gibi sosyal ağlarda eşzamanlı olarak iletişime geçilebilme ve chat yapılabilmektedir.

Teknoloji, telekomünikasyon, sosyal iletişimin kelimeler, görseller, ses dosyaları yolu ile sağlandığı bir yapıya sahiptir. İnsanlar hikâyelerini ve tecrübelerini bu bağlamda paylaştığı bir çerçeveye de sahiptir.

Sosyal medya, aynı zamanda "Kullanıcıların Ürettiği İçerik" ve "Müşterilerin Ürettiği Medya" kavramlarını da ortaya çıkarmış, bu yapıyla da ticari plandaki anlamını kazanmıştır (http://tr.wikipedia.org/wiki/Sosyal_medya).

Sosyal medyadan sonra insan hayatında birçok şey değişmeye başladı. Sosyal medyada var olan içerik kullanıcı tarafından oluşturulduğundan yaratıcılık önem kazandı ve katılım çağı doğdu. Medya'nın içeriğini üreten ve medyayı izleyen arasındaki katı ayırım ortadan kalktı. Bu oluşuma bağlı olarak değişim hızı pek çok kişi tarafından takip edilemeyecek oranda arttı. İnsanlar için inovatif olmak ve yeniliklerde başı çekmek

önem kazandı. Gerçekler değil fikirler; objektif olmak değil içten olmak önemli hale geldi.

Ebeveynlerle çocukları arasındaki iletişim yönü değişti. Ebeveynler şimdiki teknolojik şartlara yakın şartlarda doğan çocuklarının öğrenme hızlarına yetişemedikleri için bazı şeyleri çocuklarından öğrenmeye istekli hale geldi. Bu öğrenme sürecunda sosyal medyaya daha yatkın hale gelen ebeveynler çocuklarını takip etmenin yeni bir yolunu bulmuş oldu.

Eğitim alanında yenilikler yapılması zorunlu hale geldi. Çünkü Web 2.0 'in çocuklarını eğitebilmek için yeni yöntemler oluşturulması ve bu yöntemlerin yeni şeyler öğretmesi gereksinimi doğdu. Sosyal medya ile okullar duvarlar arasında kalmaktan kurtuldu. Eğitimde Web 2.0'in kullanıldığı yeni teknikler kullanılmaya başlandı.

Sosyal Medya kullanımında içerik ekleyen her birey eşit olduğundan demokrasi fikrinin insanların kafasına yerleşebilmesi için uygun ortam yaratılmış oldu. Bu sayede insanlar özgürce fikirlerini aktarabilme imkanı buldu ve bilginin akışı sağlandı. Bu durum az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için kontrolü sağlamak açısından büyük harcamaların yapılmasını kaçınılmaz kıldı.

Kullanıcının yarattığı içerik, sosyal medyada yayınlanan her içeriğin eninde sonunda halka mal olmasına ve çıkarlar için kullanılabilir hale gelmesine yol açtı. Bunun farkında olmayan insanlar özel hayatlarını sosyal medyada yayınlamaya devam ettikçe "özel hayatın röngelenmesi" sıradan ve kabul edilebilir bir hal aldı. İletişimin bu yeni hali "kimliksiz kişilikler"i oluşturdu.

6. Bireyin Kendini İfade Etme Şekli Olarak: Protesto

Türk Dil Kurumunun açıklamasına göre protesto; bir davranış, bir düşünceyi, bir uygulamayı haksız, yersiz, gereksiz bur-

arak karşı çıkma, kabul etmeme durumudur. Bir diğer açıklamaya göre de herhangi bir davranışın haksız, yersiz, gereksiz görülerek onaylanmadığını bildiren resmî açıklamadır. "Protesto etmek" kavramı da itiraz etmek, reddet anlamında kullanılmaktadır (<http://tdk.org.tr>).

Protesto, göreceli olarak bir olaya ve duruma karşı aksiyon tepki göstermektir. Genellikle bu tepki gösterme biçimi, muhalif görüşü sözle ifade etme yanında o görüşü toplumsallaştırma ve bir grupla birlikte ifade etme karakteri de taşıyabilir. Bوندaki amaç kamuoyu nezdinde sesini daha çok duyurabilmek ve yönetime karşı daha etkili bir duruş sergileyebilmektir. Bu, doğrudan ifade ve etkilemenin ve aktivizmin bir yoludur.

Genel anlamda protesto ile eş anlamlı kullanılan aktivizm, toplumsal değişme ya da politik değişiklik meydana getirmek için kasıtlı bir biçimde yapılan eylem olarak tanımlanabilir. Bu eylem gelişmeli tartışmalarda taraflardan birini desteklemek anlamında kullanılmaktadır. Aktivizm bir gazete ya da politikacıya bir mektup yazmaktan, politik kampanyadan, ekonomik aktivizmden (tercih edilen şirketleri desteklemek veya boykot etmek gibi), toplantılardan, blog yapmaktan ve sokak yürüyüşlerinden, grevlere ve hatta gerilla taktiklerine kadar geniş bir yelpazede değerlendirilebilir.

7. Protesto ve İlişkili Diğer Kavramlar

Aktivizm: Genel anlamda aktivizm, toplumsal değişme ya da politik değişiklik meydana getirmek için kasıtlı bir biçimde yapılan eylem olarak tanımlanabilir. Bu eylem gelişmeli tartışmalarda taraflardan birini desteklemek ya da protesto veya muhaliflik ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır, ancak aktivizm sayısız politik yönlendirmede yer bulabilir ve geniş bir biçim yelpazesi içinde oluşabilir; bir gazete ya da politikacıya

bir mektup yazmaktan, politik kampanyadan, ekonomik aktivizmden (tercih edilen şirketleri desteklemek veya boykot etmek gibi), toplantılardan, blog yapmaktan ve sokak yürüyüşlerinden, grevlere ve hatta gerilla taktiklerine kadar. Daha keskin çelişkili durumlarda, yorumlayanın aktivistin yaptıklarını destekleyip desteklememesine bağlı olarak bir kesim tarafından özgürlük savaşçısı diye adlandırılanlar, karşı kesim tarafından terörist olarak tanımlanabilmektedir.

Bazı durumlarda aktivizmin protesto ya da karşı koymayla hiç bir ilişkisi yoktur: Örneğin kimi dini, feminist ya da etyemez aktivistler hükümetin yasaları değiştirmesini sağlamak yerine doğrudan insanları davranışlarını değiştirmeye ikna etmeye çalışırlar. Kooperatif hareketi, kooperatif ilkelerine uygun yeni kurumlar oluşturmaya çalışır ve genellikle ne lobi ne de siyasi protesto yapar muhalefet etmektedir.

Sivil İtaatsizlik: Sivil yönetim tarafından uygulanan yasaların özüne uyarak yasalara riayet etmeme, karşı koyma anlamına gelmektedir. Bireysel bir tutum şeklinde olabileceği gibi zamanla toplumsal karakter de gösterebilir.

Devlet aygıtının kuramsal anlamda yurttaşların rızası üzerinde kurulmuş olması, itaati meşrulaştırmaktadır. Ancak yönetimin yasaları uygulayışı aşamasında, yönetsel aygıtlara yurttaş tarafından müdahalenin mümkün olup olmaması noktasında tartışmalar mevcuttur.

Bu tanımlarla beraber kendisini yurttaş olarak addeden bireyin yasalar çerçevesinde uygulanan siyasa hakkındaki görüşlerini yine hukuksal bir çerçevede ahlaki ve içsel kaygularla dile getirme, harekete dökme yöntemidir. Bu eylem şeklinde, eylemin neticelerini bilme, tahmin etme ve neticesine rıza gösterme mevcut olabilir. Bu sessiz görüş bildirme yöntemi toplumsal, aleni ve şiddet meyllisi değildir. Kavram, düşünce özgürlüğü, nü, düşünceyi ifade özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğünü

bünyesinde barındırır. Eylem olarak şiddetten uzak olma, hareketi aktif direnmeden uzaklaştırıp pasif direnmeye yaklaştırmaktadır.

Açlık Grevi: Katılımcıların politik protesto davranışları olarak ya da diğerlerinde suçluluk duygusu yaratmak için genellikle bir yasanın değişmesi gibi belirli özel amaçlarda başarılı olmak için geliştirilmiş şiddet içermeyen bir direniş yöntemidir. Herhangi bir tutum, davranış, uygulama veya olayı benimsemiş mediyayı göstermek ya da bazı isteklerini yetkili kişi veya makamlara kabul ettirmek için su, tuz ve şeker dışında vücudun ihtiyaç duyduğu besin maddelerini almayarak aç kalma esasına dayanan bir protesto yöntemidir. Yemek yememe grevidir. 1991 tarihli Malta Bildirgesi'nde açlık grevi, "zihinsel olarak ehliyetli ve kendi iradesiyle açlık grevine karar vermiş kimsenin belirli bir zaman için yiyecek ve/veya sıvı almayı reddetmesi" şeklinde tanımlanmıştır. Açlık grevi eyleminden farklı olarak, ölüm orucu eyleminde hiçbir gıda alınmaz. Genellikle açlık grevi eylemiyle sonuç alınmadığında, daha etkili bir eylem biçimi olduğu düşünülen ölüm orucu eylemine geçilir. Açlık grevleri sürelili veya süresiz şekilde olabilir.

Grev: İşçilerin topluca çalışmamak suretiyle iş yerinde faaliyeti tamamen durdurmak veya işin niteliğine göre önemli ölçüde aksatmak amacıyla aralarında anlaşarak veyahut bir kuruluşun aynı amaçla topluca çalışmamaları için verdiği karara uyarak işi bırakmalarıdır.

Boykot veya Direniş: Bir işi, bir davranışı yapmama kararıdır. Bir kimse, bir topluluk veya bir ülkelye, amaca ulaşmak için her türlü ilişkiyi kesme.

Mitingler, yürüyüşler, iş bırakma eylemleri, fiziksel eylemler (ışık kapama, yaka kartı taşıma), toplu imzalar da protesto türleri arasında yer almaktadır.

bir mektup yazmaktan, politik kampanyadan, ekonomik aktivizmden (tercih edilen şirketleri desteklemek veya boykot etmek gibi), toplantılardan, blog yapmaktan ve sokak yürüyüşlerinden, grevlere ve hatta gerilla taktiklerine kadar. Daha keskin çelişkili durumlarda, yorumlayanın aktivistin yaptıklarını destekleyip desteklememesine bağlı olarak bir kesim tarafından özgürlük savaşçısı diye adlandırılanlar, karşı kesim tarafından terörist olarak tanımlanabilmektedir.

Bazı durumlarda aktivizmin protesto ya da karşı koymayla hiç bir ilişkisi yoktur: Örneğin kimi dinî, feminist ya da etyemez aktivistler hükümetin yasaları değiştirmesini sağlamak yerine doğrudan insanları davranışlarını değiştirmeye ikna etmeye çalışırlar. Kooperatif hareketi, kooperatif ilkelerine uygun yeni kurumlar oluşturmaya çalışır ve genellikle ne lobi ne de siyasi protesto yapar muhalefet etmektedir.

Sivil İtaatsizlik: Sivil yönetim tarafından uygulanan yasaların özüne uyarak yasalara riayet etmeme, karşı koyma anlamına gelmektedir. Bireysel bir tutum şeklinde olabileceği gibi zamanla toplumsal karakter de gösterebilir.

Devlet aygıtının kuramsal anlamda yurttaşların rızası üzerinde kurulmuş olması, itaati meşrulaştırmaktadır. Ancak yönetimin yasaları uygulayışı aşamasında, yönetsel aygıtlara yurttaş tarafından müdahalenin mümkün olup olmaması noktasında tartışmalar mevcuttur.

Bu tanımlarla beraber kendisini yurttaş olarak addeden bireyin yasalar çerçevesinde uygulanan siyasa hakkındaki görüşlerini yine hukuksal bir çerçevede ahlaki ve içsel kaygularla dile getirme, harekete dökme yöntemidir. Bu eylem şeklinde, eylemin neticesini bilme, tahmin etme ve neticesine rıza gösterme mevcut olabilir. Bu sessiz görüş bildirme yöntemi toplumsal, aleni ve şiddet meyllisi değildir. Kavram, düşünce özgürlüğünü, düşünceyi ifade özgürlüğünü ve örgütlenme özgürlüğünü

bünyesinde barındırır. Eylem olarak şiddetten uzak olma, hareketi aktif direnmeden uzaklaştırıp pasif direnmeye yaklaştırmaktadır.

Açlık Grevi: Katılımcıların politik protesto davranışları olarak ya da diğerlerinde suçluluk duygusu yaratmak için genellikle bir yasanın değişmesi gibi belirli özel amaçlarda başarılı olmak için geliştirilmiş şiddet içermeyen bir direniş yöntemidir. Herhangi bir tutum, davranış, uygulama veya olayı benimsemiş mediyayı göstermek ya da bazı isteklerini yetkili kişi veya makamlara kabul ettirmek için su, tuz ve şeker dışında vücudun ihtiyaç duyduğu besin maddelerini almayarak aç kalma esasına dayanan bir protesto yöntemidir. Yemek yememe grevidir. 1991 tarihli Malta Bildirgesi'nde açlık grevi, "zihinsel olarak ehliyetli ve kendi iradesiyle açlık grevine karar vermiş kimsenin belirli bir zaman için yiyecek ve/veya sıvı almayı reddetmesi" şeklinde tanımlanmıştır. Açlık grevi eyleminden farklı olarak, ölüm orucu eyleminde hiçbir gıda alınmaz. Genellikle açlık grevi eylemiyle sonuç alınmadığında, daha etkili bir eylem biçimi olduğu düşünülen ölümlü orucu eylemine geçilir. Açlık grevleri sürelili veya süresiz şekilde olabilir.

Grev: İşçilerin topluca çalışmamak suretiyle iş yerinde faaliyeti tamamen durdurmak veya işin niteliğine göre önemli ölçüde aksatmak amacıyla aralarında anlaşarak veyahut bir kuruluşun aynı amaçla topluca çalışmamaları için verdiği karara uyarak işi bırakmalarıdır.

Boycot veya Direniş: Bir işi, bir davranışı yapmama kararı alma. Bir kimse, bir topluluk veya bir ülkelye, amaca ulaşmak için her türlü ilişkiyi kesme.

Mitingler, yürüyüşler, iş bırakma eylemleri, fiziksel eylemler (ışık kapama, yaka kartı taşıma), toplu imzalar da protesto türleri arasında yer almaktadır.

Sanal Protesto: İnsanların gerçek hayatta değil de toplumsal olaylar karşısındaki tepkilerini sosyal ağlar tarafından oluşturulan sosyal medya ortamında göstermeleridir. **Sanal protesto türleri;** kişisel hesaplarını dondurma, profil fotoğrafı değiştirme, konu ile ilgili gruplar oluşturup kullanıcıları davet etme, ve bunun yanı sıra kurulmuş grupla katılma, konu ile ilgili fotoğraf ve ya video paylaşma, sayfa hacklenmesi vb.dir

8. Sanal ve Gerçek Yaşam Ayrımında Kurgusal Kişilikler

Güntümüzde bilgisayar ve bunun uzantısı olarak da internet kullanımı oldukça yaygındır. Çok çeşitli amaçlar için kullanılan internet, aslında bambaşka bir dünyanın ortaya çıkmasına önayak olmuştur. "Sanal dünya" olarak adlandırılan bu ortam simülasyona verilebilecek en güzel örneklerdendir. Durumu daha da spesifikleştirip günümüzde dünyada geniş bir kullanıcı yelpazesine sahip bir sosyal paylaşım ağı olan Facebook "gerçeği" ne değinecek olursak, insanlar Facebook ağı içerisinde sosyal dünya ile gerçek dünya arasındaki sınır belirsizleşmekte ve bu sanal dünyada arkadaş bulma, siyasi ve sosyal düşünceler üzerinde tartışma, fikir alışverişinde bulunma ve hatta bu sanal dünyadan tanışıp evlenebilme gibi ciddi kararlar alınabilmektedir. Kısacası, Facebook kullanıcıları "gerçek" dünyadaki aktivitelerini sanal ortamda gerçekleştirmeye şansına sahiptir. Yani sosyal ilişkilerini siber uzam içinde yapabilirlerdir. Kullanıcıların kendilerini tanımladığı e-posta dışında, internet üzerindeki hiç kimse ötekinin gerçekte kim olduğunu, onların kadın mı yoksa erkek mi olduklarını, hatta bu dünyada olup olmadıklarını bile bilmemektedir. İnternet hakkında, bir bilgisayarın önünde oturan bir köpeği gösteren ünlü bir karikatür vardır. Karikatürün yazısı şöyledir: "İnternetin iyi tarafı, hiç

kimsenin sizin köpek olduğunuzu bilmemesidir." İngilizcede, "köpek" [dog] sözcüğünün tersinden nasıl okunduğunu biliyoruz [god-tanrı] (Giddens, 2000:420'den aktaran Övür, 2009: 82).

Facebook kullanımını bir yaşam biçimi haline getirmiş insanların "gerçekliği" hangisidir? "Normal" hayatta edindikleri sosyallik mi gerçektir? Yoksa sanal hayattaki sosyallikleri mi gerçektir? Burada her iki kısım da gerçekliğini yitirmiştir. Sanal uzam, eski gerçekliğin yok olmasına neden olmuştur. Aynı zamanda da sanal uzamın "sanallığı" da sorgulanabilir bir hal almaktadır. Kendilerini Facebook'ta istedikleri gibi tanımlama olanağına sahip olan kişiler, kişiliklerini bu ortamda yeniden yapılandırmaktadır. Bu kişiliklerini gerçekmişçesine, gerçekliğini sorgulamadan yaşamaktadırlar. Kişiler artık gerçek alanda karakter sahibi olmalarının yanında, sanal alanda da farklı bir karaktere bürünebilmektedir. Oluşturulan bu yeni karakterler altında kişilerin gerçek hayatta kendilerini arzuladıkları şekilde konumlandırma çabası olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani sanal ortamda oluşturulan kurgusal kimlikler ve dolayısıyla da gerçeklikler, gerçek hayatta kişilerin toplumsal içinde konumlandırılmasına etki edecek unsurlar nezdinde oluşturulmaktadır. Örneğin, gerçek hayatta hayvan hakları savunucusu olmayan bir kişi, sosyal medya ortamında diğer kullanıcıların bu konuyla ilgili paylaşımlarından etkilenerek (güdümlenerek) paylaşımlar yapabilmektedir. Bu durum da kişinin gerçek hayattaki kimliğinden farklılaşarak, yeni bir sosyal medya kimliği oluşturduğunun göstergesidir. Sonuçta "Bir kopya (sanal kimlik) her ikisini (sanal kimlik ve gerçek kimlik) de yapaylaştırmaya yetmiştir" (Baudrillard, 2008:25).

Kabaca simülasyonu tanımlayacak olursak; Simülasyon, gerçeğin göstergelerini ele geçirecek, gerçeği yok ederek onun yerine geçen "hyper-reality"dir (hiper-gerçek). Simülasyon "-muş gibi yapmak" değildir. "-muş gibi" yapılan şeyde taklit unsuru

bulunmaktadır. Taklit ise gerçeğin kopyası durumunda olduğu için ondan izler taşımaktadır. Aynı zamanda, gözümüzün önünde gerçeğin bir modeli olduğu için takitle gerçek arasında belirgin farklılıklara da erişebiliriz. Simülasyonda göstergeler gerçeği tamamıyla yıkmış, yerine yepyeni bir gerçek olan "aşırı gerçek" gelmiştir. Yani artık farklı bir uzama geçilmiştir. Sembolün nereden gelip nereye gittiğinin belirsiz olduğu "kapalı devere"yi andıran bir uzam söz konusudur. Simülasyona uğramış bir gerçeklik, zamanla tekrar gerçekliğini yitirip aşırı gerçek duruma gelecektir.

Simülasyon evreninde gerçek öldürülmede, yok edilmemektedir. Yok edilen gerçeklik daha sonra yapay bir şekilde semboller aracılığıyla tekrar diriltilmeye çalışılmaktadır. Gerçek, yeneden diriltildiğinde ise artık bilinen gerçeklikten uzaklaşmıştır, yeni bir gerçekliğe bürünmüştür.

McLuhan'ın deyimiyle günümüz dünyasını "Global Bir Köy" haline dönüştüren teknolojik gelişmeler ve uzantıları zaman ve mekan kavramlarının algılanmasında da değişikliklere neden olmuştur. Zaman ve mekan kavramının sınırlarının silikleşmesi kendini en çok internet ortamında göstermektedir. Yani teknolojik gelişmeler ile birlikte zaman ve mekan kavramları da simülasyona uğrayıp yeni bir gerçeklik elde ederek insanların toplumsallığını farklı bir boyutta etkiler duruma gelmiştir. Bilgi toplularının temel aracı olarak karşımıza çıkan bilgisayarın nimetlerinden olan internet ve dolayısıyla da sosyal ağlar, sanal mekan kavramı açısından kişilerin birbirleri ile veri paylaşımı sonucunda farklı bir kollektivite anlayışının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu anlayış kimlik ve topluluk olmanın yeni bir biçime de sahip olmasına olanak tanımaktadır

Konuşan, iletişim kuran, aktaran, anlaşılan insan (homo luvens) teknolojinin toplumsal hayatta kullanımının olağanlaşması

ile yüz yüze iletişimde yetersiz kalmaktadır. "Değişen iletişim yöntemleri sayesinde -Facebook gibi- gerçek hayatta işlevsel ilişkiler kurduğumuz kişiler, sanal hayatta özel alanımıza girmektedirler. Aynı şekilde biz de onların özel alanına girmektediriz". İnsanların yüz yüze iletişimde yetersiz kalmalarından kasdedilen, yüz yüze iletişimin öneminin ya da geçerliliğinin azalması değildir. İnsanlar sosyal medyayı ve sosyal paylaşım ağlarını gündelik hayatlarında önemli bir yere koydukları için, erişilebilirlik açısından daha pratik olanaklar sağlayan sosyal medya iletişimi gittikçe yaygınlaşmaktadır.

İletişimin şekil değiştirmesiyle birlikte, kullanıcılarla işlevsel ilişkiler kurmamız sonucunda Habermas'ın üzerinde durduğu "kamusal alan" ve "özel alan" ayrımı arasındaki sınırlar da silikleşmeye başlamıştır. Bauman'ın özel alana haksız müdahale olarak gördüğü durum böylece gönüllü bir şekilde haklaştırılmış olmaktadır. Bu da iletişimin yeni teknolojiler sayesinde nasıl değiştiğini göstermektedir. Beden dili, jest ve mimiklerle daha ikna edici olan yüz yüze iletişimin yerini soyut ve duygudan yoksun sosyal medya iletişimi almaktadır. Sosyal medya iletişiminde duygular çeşitli ikonlarla ifade edilmeye çalışılsa da mekan paylaşımı sanal ortam üzerinden tanımlandığı için bu gerçeği kavrama açısından yanltıcı olmaktadır.

Sanal ortamda yeni bir kamusal alanın yapılması da gözlenmektedir. İnsanlar Facebook, Twitter gibi sosyal medya ortamlarında birbirleriyle ilişkiler kurarak, gruplar oluşturarak, hayran siteleri kurarak kamusal alanın bir başka boyutunun yapılmasını sağlamaktadır. Günümüzde bu sanal kamusal alanlar siyasetin, toplumdaki gündem konularının tartışıldığı ortamlar haline gelmiştir.

Ayrıca sanal kamusal ortamlar günümüzde yeni bir vatandaşlık anlayışı da doğurmuştur. Sanal kamusal alanla birlikte bu vatandaşlık anlayışı da yeni boyutlar kazanmıştır. Şimdi ar-

tık sosyal medyanın sağladığı etkileşim ortamlarında bireyler toplumsal ve siyasal sorunlara ilişkin görüşlerini belirtmekte, birtakım sitelerde yorum yazıları yazmakta, kendisi gibi düşünenlerle sanal kamusal alanda gruplar oluşturabilmekte, ittifaklar kurulabilmektedir (Güngör, 2011: 316). Sosyal ilişkilerin yapılandırılmasında bu birliktelikler etkili olabilmektedir.

McLuhan'ın "araç mesajdır" iddiasından yola çıkarak sanal ortam olarak adlandırabildiğimiz interneti bir araç ya da Postman'ın anlayışıyla metafor olarak ele aldığımızda, internette yapılan aktivitelerin içerdiği mesajlardan çok internetin ve internet kullanımının kendisinin sosyal ilişkileri yarandıran bir mesaj olduğu sonucuna varmaktayız. Tıpkı bunun gibi sosyal ortamda gerçekleştirilen protestoların taşıdığı mesajlardan ve sonuca ulaşmadaki başarılarından çok protestoya katılma durumunun sosyal ilişkileri yarandıran bir hal aldığını görmekteyiz.

Neil Postman, "Televizyon Öldüren Eğlence" kitabında medyanın zihinleri şekillendirdiğini belirtmektedir. Araç (medium), zihinlerimizi düzenleyip dünyaya ilişkin deneyimimizi bütünlüştürmeye yönelttiğinden, kendini bilincimize ve toplumsal kurumlarımıza melez biçimlerde kabul ettirmeye çalışır. Bazen dindarlık, fazilet ya da güzellik kavramlarımızı etkileyecek kadar gücü bile olur (Postman, 1999:95). Tıpkı bu kavramları etkilediği gibi, Baudrillard'cı bir mantıkla düşünenecek olursak, gerçeklik kavramımızı da etkilemektedir. Sosyal medya ölçeğinde yeni gerçeklik anlayışının olduğunu söyleyebiliriz. Kitle iletişim araçlarının etkisi sonucunda insanların zihinlerinde yer eden sanal ortamda gerçekleştirilen protestoların da gerçekliğe sahip olduğu inancı gerçekliğin "simülasyon"a uğradığının göstergesidir. Artık gerçeklik yeni bir anlamsal düzlemde ele alınmaktadır.

Hakikatin geçerli olması için kendini asil giysisiyle göstermesi gerekmektedir. "araç metaforudur" anlayışını kabul edersek ve sosyal medyayı da araç olarak kabul edersek, protestoların sanal ortamda yapılmasının hakikat gibi algılanmasının, aslında yeni bir gerçek olduğunu kavramak daha kolay olacaktır.

İnternet geç kapitalizm döneminde hayat bulan bilgi toplumlarda modern özne ve modern kimlik anlayışının belirleyicilerinden biridir. Yoğun internet kullanıcıları sanal hayata kendilerini kaptırarak "cyborg"lara dönüşmeye başlamışlardır. Siber uzamın siber insanları "gerçek ve kurgusal, doğal ve kültürel arasındaki sınırlar"ın çözülmesine neden olmaktadır. Facebook kullanıcıları kurgusal karakter yaratarak "toplumsal erimesi"ne neden olmaktadır. Var olan toplumsal erişim rek yeni bir karaktere bürünmektedir.

Althusser'in "ideolojik aygıtları" arasında ele aldığı kitle iletişim araçlarından biri olarak kabul edebileceğimiz internet, kitle iletişim aracı olma özelliğini de aşarak kişisel iletişim aracına da dönüşmüştür. İnternetin kişisel ve kitlesel olma özelliğinin iç içe geçtiği soyut bir mekan olan Facebook ideolojiye hizmet etme işlevini yerine getirmektedir. Ancak ideolojik söylemlerde aktif rol aldıklarını istemsizce özümsemiş Facebook kullanıcılarının Facebook uzamında takipçisi ya da taşıyıcısı oldukları ideolojilerin gerçek hayata taşınması hususunda ideolojinin ve protestonun anlamsal yapısında silikleşme oluşmaktadır.

9. Araştırma Yöntemi

Bu çalışma kapsamında Türkiye'de en yaygın sosyal paylaşım sitesi Facebook kullanıcılarına yönelik bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Facebook kullanıcılarına yine Facebook üzerinden ulaşılarak gerçekleştirilen çalışmada "basit rastlantısal kotalı örnekleme" yöntemi kullanılmıştır. Ankette toplam 15

soru yer almaktadır. Bu sorulardan 14'ü kapalı, 1 tanesi açık uçludur. Araştırma 15 Ocak-15 Şubat 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya toplam 326 Facebook kullanıcısı katılmıştır.

Anketlerin uygulanması ile elde edilen veriler SPSS programında değerlendirilmeye alınmıştır.

10. Araştırma Sonuçları

• Araştırma kapsamında sosyal medyayı kullanan toplam 326 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşülen kişilerin yüzde 55,2'si kadın, yüzde 44,8'i erkektir. Çalışmaya katılan kişilerin yüzde 83,4 gibi oransal çoğunluğu 21-31 yaşları arasındadır. Türkiye gibi genç nüfusun çoğunlukta olduğu bir ülkede bu beklenen bir sonuçtur. Sosyal medya ve özellikle Facebook gençler tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır.

• Çalışmaya katılan kişilerin yüzde 47,2'si üniversite, yüzde 34,7'si ise lise eğitimi aldığını belirtmiştir.

• Meslek dağılımlarına baktığımızda yüzde 45,1'i öğrenci olduğunu, yüzde 13,5'i ise nitelikli serbest meslek sahibi olduğunu belirtmiştir.

Gün içinde sosyal medyayı ne sıklıkta kullanıyorsunuz?

	Sayı	Yüzde
1 saatten az	99	30,4
1-3 saat arası	148	45,4
3-5 saat arası	44	13,5
5 saatten fazla	29	8,9
Yanıtız	6	1,8
Toplam	326	100,0

• Araştırmaya katılan kişilere "gün içinde sosyal paylaşım sitelerini ne sıklıkla kullandıklarını" sordüğümüz-

da, yarıya yakını yüzde 45,4'ü 1-3 saat kullandığını, yüzde 13,5'i 3-5 saat arası, yüzde 8,9'u 5 saatten fazla kullandığını belirtmektedir. Sosyal paylaşım sitelerini 1 saatten az kullandığını belirtenlerin oranı ise yüzde 30,4'tür.

Hayatınız boyunca hiç protestoya katıldınız mı?

	Sayı	Yüzde
Evet	236	72,4
Hayır	82	25,2
Yanıtız	8	2,5
Toplam	326	100,0

• Çalışmaya katılan kişilere "hayatınız boyunca hiçbir protestoya katıldınız mı?" Şeklide bir soru yönelttiğimizde yüzde 72,4'ü katıldığını, yüzde 25,2'si ise katılmadığını belirtmiştir. Deneklerin oldukça yüksek bir oranının sanal ortam dışında protestolara katılmış olduğu görülmektedir.

Gerçek yaşamda protestolara katılma oranının yüksek olması, toplumsal olaylara karşı vatandaşlık bilincinin yerleşmiş olduğunun, olaylara karşı duyarlı bir yaklaşım sergilendiğinin göstergesidir.

Ne tür protestolara katıldınız?

	Sayı	Yüzde
Toplu imza	172	52,8
Yürüyüş	132	40,5
İş bırakma	15	4,6
Miting	118	36,2
Fiziksel eylem (ışık kapatma, yaka kartı kullanma vb.)	113	34,7

Not: Her seçenek ayrı değerlendirilmiştir.

• Katılımcılara "ne tür protestolara katıldıkları" sorulduğunda yarından fazlası yüzde 52,8'i "toplu imza" protestosuna katıldığını belirtmektedir. Bir protesto şekli olarak "yürüyüş"e katıldığını belirtenlerin oranı yüzde 40,5 iken, "miting"e katıldığını belirtenlerin oranı yüzde 36,2'dir. Işık kapatma, yaka kartı takma gibi fiziksel bir protestoya katılan deneklerin oranı yüzde 36,2'dir. En düşük oranda tercih edilen protesto şekli ise yüzde 4,6 ile "iş bırakma"dır.

Bu sonuçlar ışığında gerçek yaşamda kişilerin daha çok kitlesel protestolara katılım gösterdikleri anlaşılmaktadır.

Protestoların amacına ulaşmada yararlı olduğunu düşünüyor musunuz?

	Sayı	Yüzde
Evet	82	25,2
Hayır	41	12,6
Kısmen	193	59,2
Yanıtız	10	3,1
Toplam	326	100,0

• Protestoların amaca ulaşmada yararlı olduğunu düşünenlerin oranı yüzde 25,2 iken, yararlı olmadığını düşünenlerin oranı yüzde 12,6'dır. Araştırmaya katılan kişilerin yüzde 59,2'si ise protestoların amaca ulaşmada "kısmen" başarılı olduğunu düşünmektedir. Kısmen yanıtını verenlerin sayıca yoğunluğu, protesto başarıya ulaşmasa dahi kişisel tatmin anlamında kişiyi harekete sevk etmektedir.

• Sosyal paylaşım sitelerinde protestolara katılıyor musunuz şeklinde sordüğümüzde katılımcıların yüzde 50,9'u "bazen" katıldığını belirtmektedir. Katıldığını belirtenlerin oranı ise yüzde 19,3'dür.

Sosyal paylaşım sitelerinde ne tür protestolara katılıyor sunuz?

	Sayı	Yüzde
Profil fotoğrafını değiştiriyorum	102	31,3
Hesabımı donduruyorum	16	4,9
Protesto gruplarına katılıyorum	133	40,8
Konuyla ilgili video ve fotoğrafları sayfamda paylaşıyorum	183	56,1
Diğer	6	1,8
Toplam	326	100,0

NOT: Her seçenek aynı değerlendirilmiştir.

• Sosyal paylaşım sitelerinde ne tür protestolara katıldıklarını sordüğümüzde katılımcıların yüzde 56,1'i protesto konusuyla ilgili video ve fotoğrafları sayfalarında paylaştığını belirtmiştir. Protesto gruplarına katıldıklarını belirtenlerin oranı ise yüzde 40,8'dir. Profil fotoğrafını değiştirerek protestoya katıldığını belirtenlerin oranı yüzde 31,3'dür.

	Sayı	Yüzde
Kendimi iyi hissetmeme yardımcı oluyor	83	25,5
Protestoların etkili olacağını düşünüyorum	15	4,6
Listemdeki arkadaşlarımın çoğu katıldığı için	1	,3
Toplumsal olaylara karşı duyarlı olduğum için	59	18,1
Fazla katılımın yetkilileri harekete geçireceğini düşünüyorum	30	9,2
Olaylara karşı toplumda farkındalık oluşturma-sı için	92	28,2
Toplumun bilinçlenmesini sağlamak için	29	8,9
Duyarlı olduğumu göstermek için	13	4,0
Arkadaşlarımın benden bu yönde beklentisi ol-duğu için	4	1,2
Toplam	326	100,0

• Sanal ortamda protestolara katılma nedenleri sorgulandığında araştırmaya katılan kişilerin yüzde 28.2'si olaylara karşı toplumdaki farkındalık oluşturmak için katıldığını belirtirken, yüzde 25,5'i kendimi iyi hissetmeme yardımcı olduğu için katılıyorum yanıtını vermiştir. Toplumsal olaylara karşı duyarlı olduğumu göstermek için protestolara katılıyorum diyenlerin oranı ise yüzde 18.1'dir.

Kadınların sosyal ortamda protestolara katılma nedenlerinin başında olaylara karşı toplumda farkındalık oluşturmak varken, erkeklerde ilk sırayı kendimi iyi hissetmeme yardımcı oluyor yanıtı yer almaktadır. Kadınların toplumsal düşüncü, erkeklerin ise daha bireysel bir tutum sergilediği görülmektedir.

Sanal ortamda neden protestolara katılmıyorsunuz?

	Sayı	Yüzde
Etkili olmadığımı düşünüyorum	28	8,6
Güvenilir bulmuyorum	20	6,1
Mantıklı gelmiyor	13	4,0
Amacına ulaşacağını düşünmüyorum	42	12,9
Diğer	6	1,8
Yanıtız	217	66,6
Toplam	326	100.0

• Sanal ortamda protestolara katılmadığını belirtenlerin bunun nedeni sorulduğunda ise oransal çoğunluğu bu protestoların amacına ulaşmayacağını düşündüğü için katılmadığını belirtmektedir.

Sanal ortamdaki en etkili protesto biçimi sizce hangisidir?

	Sayı	Yüzde
Etkili olmadığını düşünüyorum	28	8,6
Güvenilir bulmuyorum	20	6,1
Mantıklı gelmiyor	13	4,0
Amacına ulaşacağını düşünmüyorum	42	12,9
Diğer	6	1,8
Yanıtız	217	66,6
Toplam	326	100.0

• Sanal ortamdaki en etkili protesto biçiminin ne olduğunu sorulduğunda deneklerin oransal çoğunluğu yüzde 29,4'ü konuyla ilgili fotoğraf, bilgi ve video vs. paylaşımının etkili olduğunu düşünmektedir.

• Çalışmaya katılan kişilerin cinsiyetleri ile sosyal medyada protesto eylemlerine katılma durumlarını karşılaştığımızda kadınların erkeklere oranla daha fazla protesto eylemlerine katıldıkları görülmektedir.

11. Sanal Protesto Örnekleri

11.1. Çocuk İstismarına Sanal Protesto

10.11.2006 <http://www.haberlink.com/haber.php?query=6765>

Türkiye'de son dönemde gündeme bir kez daha gelen çocuk pornosu ve bebeklere tecavüz olaylarını protesto etmek üzere Türk internet kullanıcıları arasında yeni bir eylem başladı. İnternetteki anında mesajlaşma programlarından biri olan MSN Messenger programını kullanan Türkler arasında son günlerde yaygınlaşan eylem kapsamında sanal eylemciler, çocuk pornosu ve bebek tecavüzünü küçük kız çocuğu figürü ile protesto ediyor.

Bu eyleme destek veren Messenger kullanıcıları, isimlerinin başına (x) notu düşüyor. Böylece kullanıcı isminin hemen ya-

nunda ufak bir kız çocuğu figürü beliriyor. Kısa bir süre önce başlayan protesto gösterisine katılan sanal eylemcilerin sayısı gün geçtikçe artıyor.

11.2. İsrail'e Sanal Protesto Başladı

31.05.2010 <http://forum.shiftdelete.net/sdn-haberleri-makaleleri-yeni/152330-israile-sanal-protesto-basladi.html>

Filistin için tıbbi yardım ve erzak götüren konvoyun askerler tarafından baskına uğraması dünya çapındaki internet kullanıcılarının dikkatini çekti. İşte İsrail'e karşı yapılan sanal protesto. Bu sabah sularında İsrail ordusu Filistin için tıbbi yardım ve erzak götüren gemi konvoyunu durdurmuştu. İsrail boykotu altındaki Filistin'e yardım götüren konvoy uluslararası sulara seyrir halindeyken askerler tarafından durdurulmuştu. Çıkan arbede bir süre sonra tek taraflı çatışmaya dönüştü ve sivillerin ölümüne neden oldu. Bu operasyon ise dünya çapındaki Müslümanların ayağa kalkmasına neden oldu. İsrail'i protesto etmek isteyen Müslüman kullanıcılar İnternet üzerinden birbirlerini organize etmeye çalışıyor.

Tepkiler ilk önce profil resimlerine yansdı

İnsanlar olayın üstünden kısa süre geçmesine rağmen İsrail'i protesto etmek için ilk etapta Facebook ve çeşitli forum sitelerindeki kullanıcı resimlerini değiştiren Müslümanlar sanal protestolarını daha ileriye götürmeye çalışıyor. İnsanlar ya profil resimlerini sadece siyah ekran yapıyor ya da anti İsrail bayrakları kullanıyorlar. Bazı öfkeli kullanıcılar ise tepkilerini Yahudi soykırımında bulunan Nazi lideri Adolf Hitler'in resimlerini ve sözlerini profillerinde paylaşarak gösteriyor.

11.3. Kıbrıslı Rumlara Sanal Protesto!

05.01.2011 <http://www.haberfanatik.com/Guncel-ruumlara-sanal-protesto-yine-cyber-warrior%E2%80%99dan-geldi-49205.html>

Pınar Karşıyaka Basketbol takımına APOEL taraftarlarının saldırısına tepki ve protesto sanal alemde yine Akıncılar / Eagle TIM'den geldi. Güney Kıbrıs Rum Kesiminin domain uzantısı olan cy uzantılı sitelere saldırı başlatılarak yüzlerce web sitesi hacklenerek ana sayfalarına Kıbrıs üzerinde Türk bayrağı, Pınar Karşıyaka takımının amblemi, Akıncıların logosu ve "Sporda Teröre Hayır" sloganının yazıldığı indekslerin bulunduğu görüldü.

Geçen hafta içerisinde Polis sözcüsü Michalis Katsounotos yaptığı açıklamada bu hackleme olayının Türkiye'den yapıldığını tahmin ettiklerini ve ilk yapacakları için bu siteleri hackleyenleri ve gruplarını bulmak olacağını bu konuda Interpol ile görüşeceklerini, saldırıları engellemek için birçok site sunucusunun fişinin çekildiği söyledi.

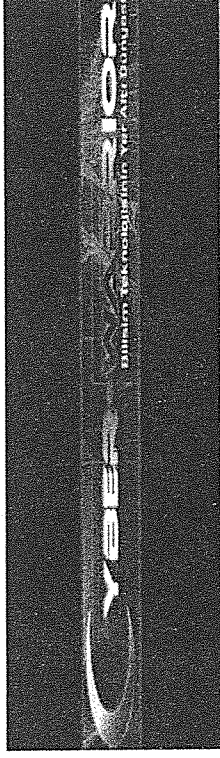
Hacklenen site sayısının 1000'e yaklaştığı ve siteler arasında online haber sitesi Kathmerin sitesi yanı sıra mixfmradio.com, must.com.cy, mydeejay.com.cy, livingetc.com.cy, and sppmedia.com, darty.com.cy ve Rum Kesimi Hava Yolları sitesi cyp-rusairports.com.cy gibi önemli Rum siteleri de bulunuyor.

Yapılan bu sanal protesto ve misilleme yabancı basın ve KKTC'de büyük ilgi ile takip edildi. KKTC'nin tek haber kanalı olan Ada TV'nin 30/12/2010 Ana haber bülteninde Akıncılardan bir hacker ile canlı bağlantı kurularak bu misilleme ve protestoların nedeni ve Cyber Warrior Grubu'nun amaçları hakkında izleyicilere bilgi verildi. Cyber Warrior Grubu'na bağlı Akıncılar / Eagle TIM lideri konu ile ilgili yaptığı açıklamada

kimizi dile getirmek için bir kez daha web sitelerine ve serverlerine saldırı düzenlemiş bulunuyoruz.

Bundan önceki PAOK örneğinde olduğu gibi nasıl orada gereken tokat yüzlerine indirip gereken cevabı vermişsek aynı şekilde KSK'li basketbolcularımıza yapılan saldırının da karşılığını bugün onlara daha sert bir tokat ile vermiş bulunuyoruz.

Ülkemize ve sporcularımıza karşı yapılan bu terbiyesizlikler son bulmadıkça bizde sanal alemde onlara gerekli cezayı vermeye devam edeceğiz ve biz AKINCILAR/Eagle Tim olarak SPORDA TERÖRE HAYIR DİYORUZ! " dedi.

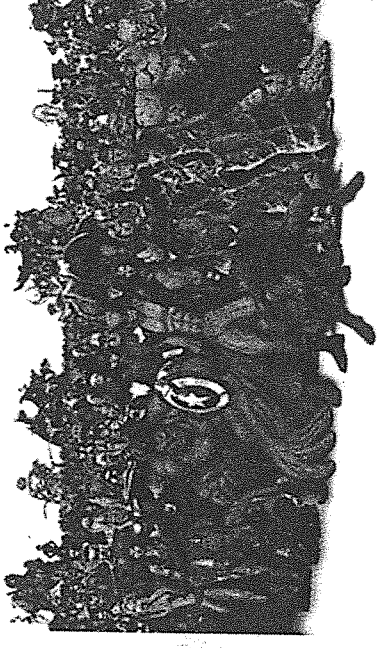
11.4. Çizgi Film Karakterleriyle Protesto

06.12.2010 <http://shiftdetele.net/cizgi-film-karakterleriyle-protesto-25558.html>

Sosyal ağlar toplumsal olaylara ışık tutmaya başladı. Bugün tüm dünyadaki Facebook kullanıcıları bir olay protesto etmek için profil resimlerini değiştiriyor. Peki eylemin amacı nedir? 500 milyon üyesiyle sosyal bir güç haline gelen Facebook toplumsal sorunlara da ayna olmaya başladı. Bugün, üyeler arasında yayılmaya başlayan bir mesajla birlikte dünya çapında büyük bir eylem gerçekleşecek.

sosyal sorunlara dikkat çekecek.

Kabramanlar Çocuk Pornosuna Karşı

Tüm dünyada büyük ilgi çeken eylemde kullanıcılar luk günlerini hatırlayıp bu kanayan yaraya parmak batarıyor. Siz de bu sosyal kampanyaya destek vermek içinizi değiştirebilirsiniz.

Sonuç

Kullanıcı sayılarına bakıldığında Türkiye'de en yaygın paylaşım sitesinin Facebook olduğu görülmektedir. Raf ekleme, eklenen fotoğraflarda var olan kişilerin etiketi, bu fotoğraflar hakkında yorumlarda bulunma, eski kışağlarının bulunması, çeşitli görsel ve metinsel verilerin paylaşılması, güncel olaylar hakkında grup ya da hayran sınırlarının oluşturulması Türkiye'deki Facebook kullanıcıları için çok gerçekleştirdiği aktivitelerdir. İnsanlar bu tür aktiviteyi yesinde aidiyet duygusuyla kendilerini, siber uzamda olan "sanal cemaatler" içinde konumlandırmaya çalışm

lar. Sanal cemaatler, yaratılmış olan yeni toplumsallık alanları içinde kendi etğini ve estetiğini yaratmaktadır. "Sanal cemaatler, tekno-toplumsallıklar ve protezlerden oluşan bedenlerin yanına, protez hafızaları ve kimlikleri de eklemek gerekli gibi görünmektedir. Yeni bir cisimleşme ve kimliklenme mantığı teknolojiyle oluşturulurken, bilim ve kurgu arasındaki sınırlar da gitikçe belirsizleşmektedir." (Işık, 2000:107). Teknolojik gelişmeler sayesinde insanlar siber uzamda kurgusal hayatlar yaşamaya başladıkları için teknoloji ve kurgu yapısız olarak birlikte düşünölmeye başlanmıştır. Ancak ne var ki, günümüzde üzerinde durulması gereken bir husus, siber cemaatlere bir "enter" tuşuyla katılan siber vatandaşların yaşadıkları kurgusallığın bilincinde olup olmadıkları, dahası bu kurgusallığı sorgulayıp sorgulamadıklarıdır. Yine de belirtilmesi gereken bir husus vardır ki, sosyal medyada yaratılan kurgusalıklar, sembollerin tüketilmesinin toplumsal hiyerarşiyi belirlediği günümüz toplumlarında kişilerin kendilerini konumlandırma ve başkaları tarafından konumlandırılmaları meselelerine dayandırılmaktadır.

Sanal iletişim, yüz yüze iletişimin yerini alan bir tarz değildir. İletişimin yeni bir biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişiler arası iletişimin yeni şekillenmiş bir hali olup, sanal ortam iletişimde "aracı" konumunda bulunmaktadıdır. Sanal ortamda kimlikler bedensiz olarak oluşmakta ve sanal topluluklara dönüşmektedir. Facebook'a kişilerin genellikle tanıdıklarını eklenme durumunu göz önünde bulundurduğumuzda, bu sanal ortamda oluşturulan kimliklerin aslında gerçekten çok da bağımsız olamayacağı fikri akla yatkın olmaktadır. Ancak ne var ki, bu ortamda oluşturulan kimlikler, gerçekten tamamen bağımsız olmasalar da insanların arzu ettikleri kimlik ve statüye sahip olma arzusu açısından kurgusal bir şekilde oluşturulmaktadır.

Yani gerçek ile sanal kimliklerin arasındaki keskin sınırlar gerçen bir hal almıştır. İşte tam da bu yüzden sanal iletişim, gerçek iletişimin yerine geçen bir unsur olarak değil de gerçeğin farklı bir uzantısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmamız kapsamında Facebook kullanıcılarına yönelik yapılan anket çalışması da protesto gibi eylemlerin, sanal ortamda karşılık bulduğunu ve gerçek yaşamdaki eylemler ile benzerlik gösterdiğini ortaya koymuştur.

Kaynakça

- Althusser, L. (1994). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. Dördüncü Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Baudrillard, J. (2008). *Simülakrlar ve Simülasyon*. Dördüncü Baskı, Ankara: Doğubati Yayınları.
- Bauman, Z. (2009). *Sosyolojik Düşünmek*. Altıncı Baskı, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve Davranışı*. Onbeşinci Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Giddens, A. (2005). *Sosyoloji*. İkinci Baskı, Ankara: Ayraç Yayınları.
- Güngör, N. (2011). *İletişim, Kuramlar ve Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- <http://tdk.org.tr/TR/Genel/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFA6F6A849816B2EF4376734BED947CDE&Kelime=protesto> Erişim Tarihi: 20.05.2011
- <http://www.kurumsalhaberler.com> Erişim Tarihi: 20.05.2011
- <http://tr.wikipedia.org> Erişim Tarihi: 20.05.2011
- Işık, İ. E. (2000). *Öznenin Dili*. Bağlam Araştırma Dizisi, İstanbul Kağıtçıbaşı, Ç. (2008). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kaypakoğlu, S. (2006). *Toplumsal Yaşam ve Birrey*. İstanbul: Naos Yayıncılık.
- Kirel, Ç., Kayaoğlu A. ve Gökdağ R. (2010). *Sosyal Psikoloji*. Dördüncü Baskı, Eskişehir: AÖF Yayınları.

ROSMAN, N. (2010). *İktisadiyatın Üstünlüğüne Karşıt Olarak Demokrasi*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

SENNETT, R. (2009). *Yeni Kapitalizmin Kültürü*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

SÖYLEMEZ, A. (2010). *Foucault'da İktidar İlişkileri ve Toplumun Medyayla İlişkileri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Mimar Sinan Üniv. Sosyal Bilimler Ens.

YENİ İLETİŞİM ORTAMLARI VE YEREL YÖNETİMLERDE ŞEFFAFLIK

İhsa

Giriş

Özellikle 20. yüzyılla birlikte dünyada, kamu yören bilimsel anlamda incelenmesine yoğun olarak başlanı daha iyi, daha modern yönetim şekillerinin ortaya kın konusunda bir takım teoriler ortaya atılmış ve uygulamalar yata geçirilmeye çalışılmıştır. Devletler, toplumlar ve arasındaki ilişkileri resmi anlamda düzenleyen, insanl şanın diğer alanları arasındaki hukuki sorumlulukları yen ve kamusal anlamda hizmetlerde bulunan en büyük organlardır. Devletler bu hizmetlerini bünyesinde buldukları çeşitli örgütler veya kurumlar yoluyla görürler.

Türkiye'de merkezi yönetimin dışında il, ilçe, belediye ve ilçelerle resmi devlet işleyişi devam etmekte olan hizmetlerin devlet eliyle yürütüldüğü en önemli alanlar ise il, ilçe ya da beledelerde bulunan yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimler, bulunduğ alanlarda sosyal, kültürel hizmetlerinin yanı sıra eğitim, ulaşım, sağlık, bayındırlık, spor alanlarında projeler üretir ve bunları yatırımlara dönüştürür.

1 Yrd. Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazeteciliği Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, ihsankarlı@yahoo.com, ikarli@kocaeli.edu.tr